

Vammaisneuvoston tietoon on tullut, että vammaisilta kotihoidon asiakkailta on purettu päätöksiä, koska heillä on ollut vain kerran viikossa suihkutusapu.

Seuraavassa käsitellään

1. Palveluiden myöntämisperusteet IU hva:lla,
2. Myöntämisperusteiden arviointia lakien pohjalta
3. Vammaisneuvoston muutosehdotus perusteluineen

1.Palvelun myöntämisperusteet IU hva:lla

Palvelujen järjestämisen lautakunta on hyväksynyt kokouksessaan 15.2.2023 pykälässä 7 Tilapäisen ja säännöllisen kotihoidon myöntämisperusteet – asiakirjan.

Asiakirjassa kohdassa 3.2 Säännöllinen kotihoito, esitetään seuraavaa:

Säännöllistä kotihoitoa myönnetään henkilölle, joka täyttää seuraavat edellytykset:

- 4) henkilön palveluntarve on säännöllistä, enemmän kuin kerran viikossa

Myöntämisperusteiden mukaan kotipalvelua ei siis järjestetä lainkaan, jos tarve on vain kerran viikossa. Esimerkiksi suihkutusapu, jota kotihoito tarjoaa vain kerran viikossa, rajautuu silloin kokonaan pois.

Kuitenkin vammaisuudesta tai sairauksista johtuvat tarpeet voivat edellyttää jopa päivittäistä suihkutusapua. Päätös peseytymisavusta tulee tehdä yksilöllisesti. Vammaisten kohdalla on mahdollista myöntää myös henkilökohtainen avustaja.

Silloin, kun kertaviikkoinen peseytymisapu olisi riittävä, myöntämisperusteisiin kirjattu rajausta pakottaa vammaisuuden, ikääntymisen tai muun syyn takia suihkutusapua tarvitsevan turvautumaan läheisten auttamisen varaan, jos tulot eivät riitä yksityisen palvelun ostamiseen. Ikäihmisten kohdalla myös läheiset, puoliso ja lapset, ovat hekin ikääntyneitä, mikä tuplaa tapaturmariskin. Läheisiltä ei voi edellyttää osaamista ja auttamistekniikoita vammakohtaisissa tai ikääntymisen tuomissa muutoksissa. Pahimmillaan sekä auttajan että autettavan tasapainokin voi olla puutteellinen.

Ostopalveluista vammaisneuvostolle on tullut tietoa, että hyvinvointialueen rajojen sisällä toimivien hoivapalveluyritysten palveluiden toteutuminen on sattumanvaraista ja kirjavaa. Jopa sovittuja käyntejä ja tehtäviä jää suorittamatta joissakin yrityksissä, ilman, että poikkeamista lainkaan ilmoitetaan etukäteen tai myöhemminkään.

Hyvinvointialue vastaa alueellaan toimivien yritysten laadunvalvonnasta, ja vammaisneuvosto pitää tärkeänä, että omavalvontaa kehitetään tavoitteena laadunvaihtelun korjaaminen.

2.Myöntämisperusteiden arviointia lakien pohjalta

Lakinäkökulmia käyty läpi Vanhustyön keskusliiton juristin kanssa.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista / asiakaspalvelulaki

4 § Oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun

”Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkieltänsä ja kulttuuritaustansa.”

5 § Asiakkaan oikeus saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista

”Sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.”

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista

§ 6 Palvelujen riittävyden ja laadun arviointi

”Hyvinvointialueen on vuosittain arvioitava iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyttä ja laatua alueellaan. Palvelujen laadun ja riittävyden arvioimiseksi hyvinvointialueen on kerättävä säännöllisesti palautetta palveluja käyttäviltä, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä hyvinvointialueen henkilöstöltä.”

§12 Hyvinvointia edistävät palvelut

”Lisäksi hyvinvointialueen on tarjottava hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä erityisesti niille ikääntyneeseen väestöön kuuluville, joiden elinoloihin tai elämäntilanteeseen arvioidaan tutkimustiedon tai yleisen elämäkokemuksen perusteella liittyvän palveluntarvetta lisääviä riskitekijöitä.”

13 § Palveluntarpeisiin vastaamista ohjaavat yleiset periaatteet

”Hyvinvointialueen on järjestettävä iäkkäälle henkilölle laadukkaita sosiaali- ja terveystalveluja, jotka ovat hänen tarpeisiinsa nähden oikea-aikaisia ja riittäviä.”

Sosiaalihuoltolaki

§4 Asiakkaan etu

Asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat:

- 1) asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin;
- 2) asiakkaan itsenäisen suoriutumisen ja omatoimisuuden vahvistumisen sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- 3) tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen;

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteutumiseen.

§19a Tukipalvelut

”Kotihoitoa järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi. Lisäksi kotihoitoa järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella.

Kotihoitoa järjestetään henkilön tarpeen mukaan vuorokaudenajasta riippumatta.”

3. Vammaisneuvoston muutosehdotus perusteluineen

Jokainen ymmärtää, että peseytyminen edes kerran viikossa on välttämätöntä, on kyse sitten lapsesta, työikäisestä tai ikääntyneestä henkilöstä. Puutteet toimintakyvyssä tekevät avustamisesta välttämätöntä.

Jos hyvinvointialue kieltää kerran viikossa tapahtuvan välttämättömän suihkutusavun tai muun avustamisen, se ei toimi niiden lakien suuntaisesti, jotka edellyttävät hyvinvointialueen järjestävän henkilöiden tarpeisiin nähden oikea-aikaisia ja riittäviä palveluja.

Suihkukäynti tai muu kertaviikkoinen käynti voi mahdollistaa kotona asumisen. Jos kertaviikkoista suihkutusapua tms. ei myönnetä, jää velvoite järjestää muita palveluita, jotka mahdollistavat riittävän avun, esim. palveluasuminen. Painotuksen tulisi olla kotona selviytymisen tukemisessa.

Kotihoidolla tarkoitetaan palvelua, jolla varmistetaan, että henkilö selviytyy kotona. Palvelu toteutetaan kunkin yksilöllisen tarpeen mukaan.

Säästötoimilla ei voi poistaa näitä palveluja. Kategorista päätöstä kieltää suihkutusapu ei lakeihin perustuen ole mahdollista tehdä. Suihkutusapu voi yksittäisen ihmisen kohdalla mahdollistaa kotona asumisen. Jos palvelua ei saa, hyvinvointialueelle jää velvoite järjestää muulla tavoin, esim. palveluasumisena. Painotuksen tulisi olla ennaltaehkäisemisessä.

Vammaisneuvosto esittää Palvelujen järjestäminen -lautakunnalle Tilapäisen ja säännöllisen kotihoidon myöntämisperusteet -asiakirjan muuttamista siten, että kohdasta 3.2.4 poistetaan rajausta, joka estää kertaviikkoisen suihkutusavun tai muun avun. Kotihoidon palveluja tarvitseville tulee myöntää tarvittava palvelu silloinkin, kun yksi käyntikerta viikossa on riittävä palveluntarpeeseen nähden.